

AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE 12 NO'LU GIDA GÜVENLİĞİ, VETERİNERLİK VE BİTKİ SAĞLIĞI POLİTİKASI FASLI

**AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE
12 NO'LU GIDA GÜVENLİĞİ,
VETERİNERLİK VE BİTKİ SAĞLIĞI
POLİTİKASI FASLI**

Bu yayın Avrupa Birliği Bakanlığı Tarım ve Balıkçılık
Başkanlığı tarafından hazırlanmıştır.

Temmuz 2015 - 1000 adet basılmıştır.

ISBN:.....

Her hakkı saklıdır.

Para ile satılmaz.

Bandrol uygulamasına ilişkin usul ve esaslar
hakkında yönetmeliğin 5 inci maddesinin ikinci fıkrası
çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir.

T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı

Mustafa Kemal Mahallesi

2082. Cad. No:4 06800 Bilkent/ANKARA

Tel: 0312 218 13 00

Faks: 0312 218 14 64

www.ab.gov.tr

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI

REPUBLIC OF TURKEY
MINISTRY FOR EU AFFAIRS

**AVRUPA BİRLİĞİ
SÜRECİNDE
12 NO'LU GIDA
GÜVENLİĞİ,
VETERİNERLİK VE
BİTKİ SAĞLIĞI
POLİTİKASI FASLI**

İçindekiler

5

Fasılın İçeriği

9

Fasılın Müzakere Sürecindeki
Mevcut Durumu

25

Fasılın Temel Politika Alanları

57

Fasıl Kapsamında Gerçekleştirilen
ve Devam Eden Projeler

I. Bölüm

Faşın İçeriği

I. FASLIN İÇERİĞİ

12 No'lu Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası Faslı, kapsamı itibarıyla üç alt başlık altında ele alınmaktadır. Bunlar, "gıda güvenliği", "veterinerlik" ve "bitki sağlığı politikası"dır.

Avrupa Birliği, halk sağlığı ile tüketici çıkarlarını korumak ve Birlik içi ticareti kolaylaştırmak adına, "tarladan sofraya/çiftlikten çatala" ilkesiyle gıda zincirinin tüm aşamalarında belirli kurallar koyan bir "gıda güvenliği politikası" oluşturmuştur. Bu doğrultuda, gıda güvenliğini doğrudan etkileyen ve bu nedenle faslın ayrılmaz bir parçasını oluşturan hayvan sağlığı, hayvan refahı ve bitki sağlığı konularında da düzenlemeler getirilerek bütüncül bir yaklaşım benimsenmiştir.

Gıda güvenliği, esas itibarı ile tüketicinin korunması ve bilgilendirilmesine yönelik hijyen ve sunumu da içeren tüm kuralları, gıda güvenliğinin teminine yönelik mekanizmaları ve denetimlere yönelik düzenlemeleri içermektedir.

Veterinerlik alanı, canlı hayvanlar ve hayvansal ürünlerin Birlik içi ticareti, hayvan hastalıklarının kontrolü ve eradikasyonu, AB dışındaki ülkelerden Birliğe ithal edilecek hayvan ve hayvansal ürünlere ilişkin teknik ve idari düzenlemeler ile hayvansal ürünlerin üretiminin kontrolüne ilişkin düzenlemeleri kapsamaktadır. Ayrıca, hayvan refahı, zootekni, hayvan hastalıklarının bildirimini, hayvanların tanımlanması ve kaydı ile hareketlerinin takibine ilişkin gerekli idari yapılara ve mekanizmalara ilişkin kapsamlı düzenlemeler de bu alan altında ele alınmaktadır.

Bitki sağlığı alt başlığı altında ise bitki ve bitkisel ürünlere zarar veren organizmaların kontrolü, iç ve dış karantina tedbirleri, zirai mücadele ilaçları, bitkisel ürünlere zirai mücadele ilaçları kalıntıları, tohum ve fide kalitesi ve bu ürünlerin pazarlanması, bitki çeşidi haklarına ilişkin kurallar yer almaktadır.

II. Bölüm

Fa5lın Müzakere
Sürecindeki Mevcut
Durumu

II. FASLIN MÜZAKERE SÜRECİNDEKİ MEVCUT DURUMU

Faslin Tanıtıcı Tarama Toplantısı 9-10 ve 13-15 Mart 2006 tarihlerinde yapılmıştır. Ayrıntılı Tarama Toplantısı ise 24-28 Nisan 2006 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Tarama Sonu Raporu Konsey’de onaylanmış, Faslin müzakerelere açılabilmesi için 6 adet teknik açılış kriteri 13 Temmuz 2007 tarihli Dönem Başkanlığı mektubu ile tarafımıza iletilmiştir.

A. Açılış Kriterleri

Faslin müzakerelerine başlanabilmesi için 6 adet açılış kriteri belirlenmiştir:

1. *Türkiye AB müktesebatı ile uyumlu gıda, yem ve veterinerlik çerçeve mevzuatını kabul etmeli ve başta kontrol kuruluşları olmak üzere, sorumlulukları açık biçimde belirleyen hükümleri ortaya koymalıdır.*

Bu fasıl altındaki AB müktesebatının ulusal mevzuata aktarılabilmesi için yasal dayanak oluşturması ve AB müktesebatında yer alan genel perspektife uyumlu “yasal bir çerçeve” oluşturacak bir düzenleme gerekmektedir. Aynı zamanda müktesebatın uygulanabilmesi için gerekli idari yapıların ve mekanizmanın oluşturulması, denetimden sorumlu kuruluşların ve sorumluluklarının net bir şekilde tanımlanması gereği vardı. Bu açılış kriterinin karşılanabilmesi için “5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu” kabul edilerek 13 Haziran 2010 tarihli ve 27610 sayılı Resmi Gazete’de yayımlandı ve mülga Tarım ve Köyişleri Bakanlığı görev ve sorumluluk net bir biçimde belirlenmesi amacıyla yeniden yapılandırıldı.

2. *Türkiye, ilgili uluslararası standartlar ve Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü (OIE) tavsiyeleri de dâhil olmak üzere, gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı politikası alanında, AB müktesebatının uyumlaştırılması, uygulanması ve yürürlüğe konmasında temel teşkil edecek detaylı bir stratejiyi Komisyona sunmalıdır. Bu strateji, ilgili idari kapasite ve laboratuvar kapasitesinin geliştirilmesine yönelik planlar ile bu konuda gereken mali*

kaynaklar hakkında tahmini bir bütçe de içermelidir. Strateji aynı zamanda, hayvan sağlığı alanındaki risklerin ele alınması konusunda, AB müktesebatına uygun biçimde AB ile işbirliği sağlama kapasitesine yönelik ihtiyacı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Avrupa Komisyonu ikinci açılış kriterinde, Türkiye'nin fasıl kapsamındaki AB mevzuatına uyumuna yönelik yol haritasını görmek istediğini belirtmiştir. Bu bağlamda; "Türkiye'nin Komisyona, gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı politikası alanındaki, ilgili uluslararası standartlar ve OIE tavsiyeleri dâhil olmak üzere, AB müktesebatının uyumlaştırılması, uygulanması ve yürütülmesine temel teşkil edecek detaylı bir strateji sunması" istenmiştir. Bu kriter, "Fasıl 12 kapsamındaki her bir AB mevzuatının uyumlaştırma ve uygulama takvimi ile gerekli idari kapasitenin oluşturulmasına ilişkin strateji"nin Avrupa Komisyonuna iletilmesi ile yerine getirilmiştir. Anılan strateji aynı zamanda Türkiye'deki laboratuvarların alt yapısının güçlendirilmesine yönelik bir stratejiyi de kapsamaktadır. Strateji belgesi yürürlükte olan AB mevzuatı ile Türkiye'deki gelişmeler çerçevesinde güncellenerek Avrupa Komisyonu'na iletilmektedir.

3. *Türkiye koyun ve keçi türü hayvanların kimliklendirilmesi ve kaydedilmesine ilişkin yeterli bir sistemi uygulamaya başlamalı ve sığır türü hayvanların kimliklendirilmesi ve hareketlerinin kontrolü (hayvancılıkla ilgili işletmelerin kaydı, hayvanların ve bunların hareketlerinin kaydedilmesine ilişkin olarak) sisteminde bulunan zafiyetleri gidermeye yönelik yeterli düzeyde tedbir aldığını göstermelidir.*

Bu kriterin karşılanması amacıyla, AB Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı'nın (IPA) 2008 yılı programlaması altında "Koyun ve Keçilerin Küpelenmesi ve Aşılması Projesi" AB fonları ile yürütülmüştür. Projenin başlaması ile birlikte açılış kriterinin "koyun ve keçilerin kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınmasına yönelik bölümü" karşılanmıştır. 2002 yılından bu yana Türkiye'de devam etmekte olan "büyükbaş hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması" konusunda ise o tarihte

gelişme kaydedilmişti. Ancak ilgili AB mevzuatına uyum ve uygulamada bir takım sorunlar Avrupa Komisyonu tarafından tespit edilmişti. Bu nedenle, başta büyükbaş hayvanların kimliklendirme ve kaydına yönelik sistemdeki zafiyetleri giderme yönünde Türkiye'nin alacağı tedbirlerle yer verdiği "büyükbaş hayvan veritabanı hakkında faaliyet planı" ve "küçükbaş hayvanların kimliklendirme ve kaydının nasıl devam edeceğine" dair "Türkiye'deki Koyun ve Keçilerin Kimliklendirilmesi ve Kaydı Hakkında Açıklayıcı Not" Avrupa Komisyonuna sunulmuş ve açılış kriterinin gereği yerine getirilmiştir.

4. *Türkiye, canlı hayvanların ülke içindeki hareketleri, hareketlerin kaydı ve kesimlerin kontrolü konusunda ayrıntılı bir değerlendirmeyi Komisyona sunmalıdır.*

Bu kriteri karşılamak amacıyla özellikle Kurban Bayramı süresince hayvan hareketlerinin kontrolüne yönelik çalışmalara ait daha önceden Komisyona iletilen rapor güncellenerek tekrar sunulmuştur.

5. *Türkiye'nin Trakya bölgesi, aşılama suretiyle Şap hastalığından arî bölge olarak Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü tarafından tanınmalıdır.*

Türkiye, o dönemde IPA 2006 yılı programlanması altında yaklaşık 65 milyon Avroluk bütçeli "Türkiye'de Şap Hastalığı ile Mücadele Projesi"ni yürütüyor idi. Açılış kriteri kapsamında, proje altında alınan teknik yardım ile Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatı'na (OIE) Türkiye'nin Trakya Bölgesi'nin şap hastalığına karşı aşılama sureti ile arilik başvurusu için gerekli olan teknik bilgilerin ve verilerin yer aldığı dosya hazırlandı. OIE uzmanları ile Avrupa Komisyonu uzmanları tarafından yapılan yerinde denetimler neticesinde Türkiye'nin Trakya Bölgesi şap hastalığından "aşılama sureti ile arî bölge" olarak tanındı. OIE'nin Mayıs 2010 Genel Kurulunda ilan edilerek Türkiye'ye sertifika verildi.

6. *Türkiye, gıda işletmelerinin iyileştirilmesi konusunda ileride hazırlanacak bir Ulusal Programı göz önünde tutarak, tüm gıda işletmelerinin AB müktesebatındaki kategorilere dayalı bir sınıflandırmasını Komisyona sunmalıdır.*

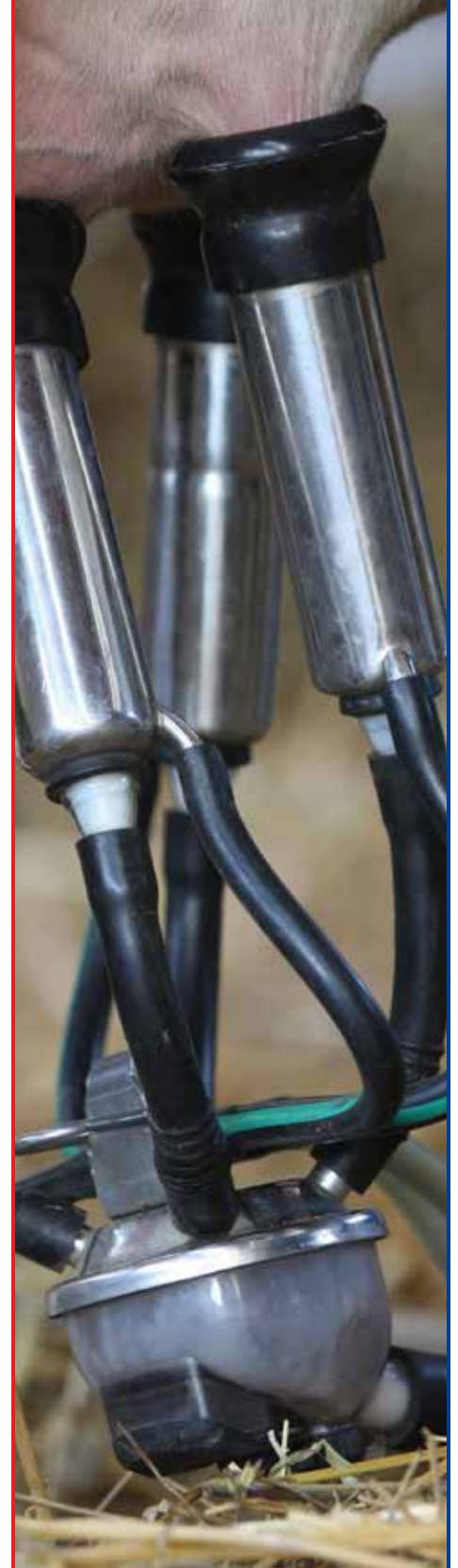
Kriterin karşılanması için Türkiye'nin AB müktesebatında ön görüldüğü şekli ile tarım-gıda işletmelerini "onaya tabi gıda işletmeleri (et, süt, su ürünleri ve hayvansal yan ürün)" ve "kayıda tabi işletmeleri (hayvansal olmayan gıda işleyen tesisler, satış yerleri, toplu tüketim yerleri)" şeklinde sınıflandırması ve onaya tabi işletmeler için AB standartları ile uyum durumunu ortaya koyacak bir çalışmayı yürütmesi gerekiyordu. Türkiye, AB ve Dünya Bankası'ndan teknik destek olarak bir çalışma yürüttü ve o tarihte faaliyet gösteren onaya tabi 5130 tarım-gıda işletmesi ile kayda tabi 400 bin civarındaki gıda işletmesinin AB standartlarında üretim ve uyum durumunu ortaya koyan bir çalışmayı Avrupa Komisyonuna sundu.

Açılış kriterlerinin karşılanması için gerekli çalışmaların tamamlanmasıyla, Müzakere Pozisyon Belgesi, 25 Haziran 2010 tarihinde İspanya Dönem Başkanlığı'na iletilmiştir. 30 Haziran 2010 tarihinde Brüksel'de yapılan Dokuzuncu Türkiye-AB Katılım Konferansında fasıl müzakereye açılmıştır. Fasılın geçici olarak kapatılabilmesi için biri Ek Protokolün tam olarak uygulanması ile ilgili olmak kaydıyla 7 adet kapanış kriteri getirilmiştir.

B. Kapanış Kriterleri

Fasıl ile ilgili müzakerelerin geçici olarak kapatılabilmesi için Ek protokolün uygulanması haricinde 6 adet teknik kapanış kriteri getirilmiştir.

1. Türkiye ilgili açılış kriterini karşılamak için verilen taahhütlerinin uygulanması dâhil olmak üzere, AB müktesebatına uyumlu hayvan kimliklendirme ve kayıt sistemlerini uygulamalı ve tam işler hale getirmelidir.
2. Türkiye hayvansal yan ürün işletmeleri de dâhil, hayvansal ürün işletmelerinin iyileştirilmesi için onaylanmış bir ulusal program sunmalıdır. Bu program, işletmelerin iyileştirilmesi sürecinin Türk yetkili makamları tarafından izlenmesine yönelik somut bir planı içermelidir. Süt sektörüyle ilgili olarak, uygun olmayan çiğ süt kullanımına ilişkin bir strateji de programa dâhil edilmelidir. Türkiye ayrıca bu ulusal programın uygulanma-

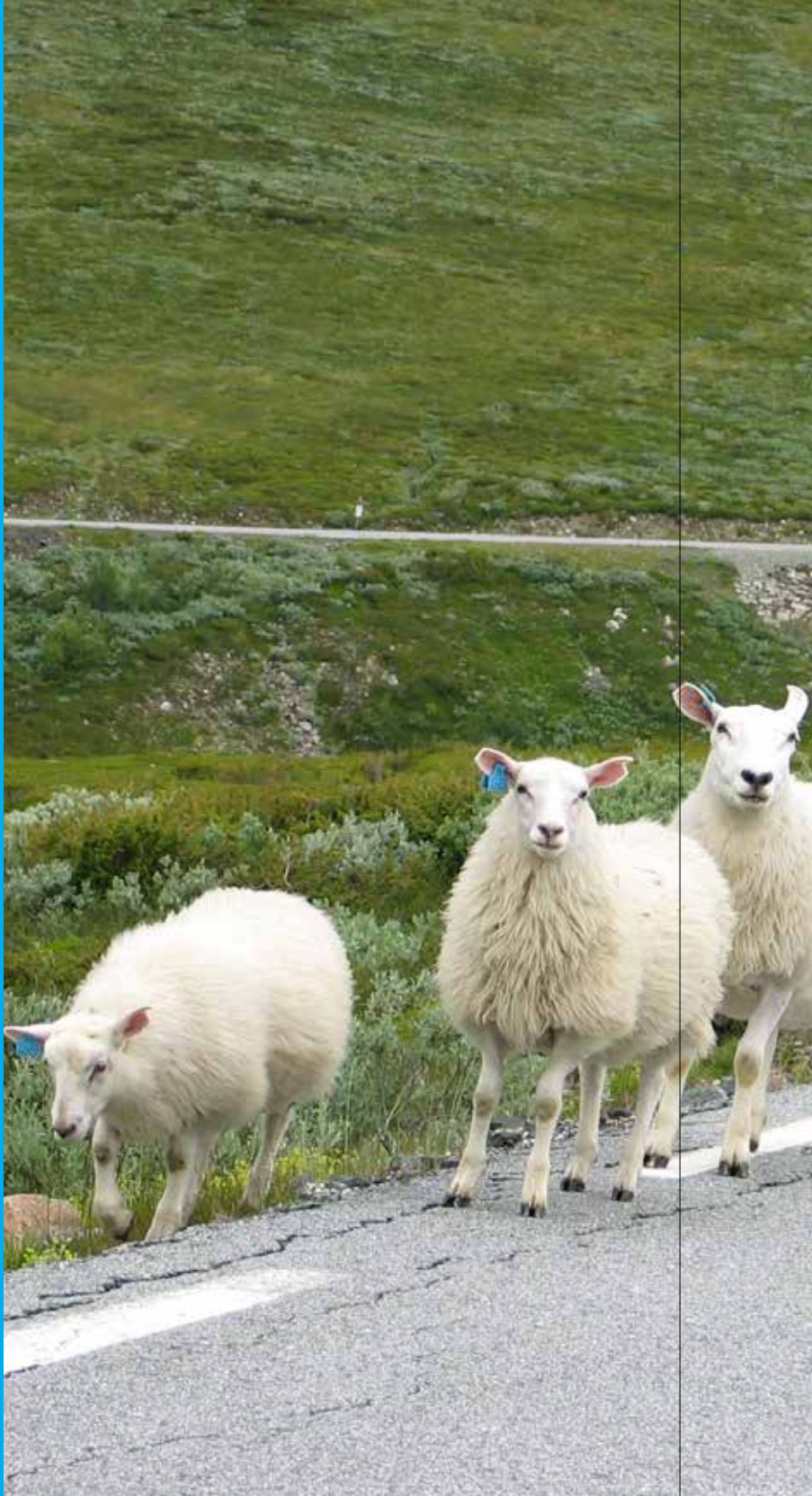
sında yeterli düzeyde ilerleme kaydetmelidir. Ayrıca Türkiye, ulusal program kapsamında yer alan işletmelerin iyileştirilme sürecinin izlenmesi için yeterli beşeri ve mali kaynakları tahsis ettiğini göstermelidir.

3. Türkiye, AB üye devletleri ile yeterli düzeyde işbirliğini temin etmek suretiyle hayvan hastalıklarının bildirimine ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmelidir. AB’de ihbarı zorunlu olan hayvan hastalıkları için gözetim ve kontrol önlemleri ile AB müktesebatında öngörüldüğü gibi başlıca epizootik hastalıklar için acil eylem planlarını uygulamalı ve önceden oluşturulan detaylı bir eradikasyon planının uygulanması suretiyle Şap Hastalığına ilişkin AB müktesebatını tam olarak uygulamalıdır.
4. Türkiye Nakledilebilir Süngerimsi Ensefalopati (TSE) kontrolüne yönelik olarak toplam yem yasağı, belirli risk materyallerinin kontrolü, TSE testlerini içeren etkili bir sistemi iç hukuka aktarmalı ve uygulamalıdır.
5. Türkiye hayvan refahına ilişkin AB mevzuatını iç hukukuna aktarmalı ve bu mevzuatın en geç katılım tarihi itibarıyla etkin olarak uygulanabilmesi için yeterli bir süre öncesinde sektörün farkındalığını sağlayıp hazırlığını temin etmelidir.
6. Türkiye, özellikle AB ile tam uyumlu bir resmi kontrol sisteminin hayata geçirilmesi için, sistemin finansmanını da gözeterek, işlevsel Sınır Kontrol Noktaları başta olmak üzere AB müktesebatı doğrultusunda ilgili idari yapıları kurmaya ve geliştirmeye devam etmelidir. Türkiye idari kapasitesini ve alt yapısını daha da artırmalıdır; Türkiye, katılım tarihine kadar bu fasıl kapsamındaki tüm müktesebatın doğru bir şekilde yürütülmesi ve uygulanmasına ilişkin yeterli idari kapasiteye sahip olacağını göstermelidir.

C. Kapanış Kriterlerinin Karşılanması için Yapılması Gerekenler

1. 12.Fasıl kapsamındaki müktesebatın uyumlaştırılması, uygulanması ve yürürlüğe konmasına ilişkin strateji belgesinde yer bulan ve açılış kriterlerinin karşılanması amacıyla verilmiş olan taahhütlerimizin zamanında yerine getirilmesi,
2. AB müktesebatına uyumlu hayvan kimliklendirme ve kayıt sistemlerinin uygulanması ve tam işler hale getirilmesi, AB müktesebatında ön görüldüğü şekli ile tek tırnaklı hayvanlar ile domuzların kimlik ve kaydına ilişkin gerekli düzenlemelerin yapılması,
3. Mevcut hayvan kimlik ve kayıt sistemlerinin eksikliklerinin giderilmesi, farklı veri tabanları arasında senkronizasyon sağlanması, yazılım geliştirme/bakım maliyetlerinin azaltılması amacıyla diğer hayvan türlerinin kaydının mevcut veri tabanları altında yapılması,
4. Hayvansal yan ürün işleyen işletmeler dâhil tüm tarım-gıda işletmelerinin modernizasyonuna yönelik ulusal plan hazırlanması ve uygulamaya konması,
5. Toplam yem yasağının uygulanması yönünde etki değerlendirilmesi yapılması ve yasağın aşamalı olarak gerçekleşmesine yönelik hazırlık çalışmalarının başlatılması,
6. Hayvansal yan ürün toplama ve muamele sisteminin kurulmasına yönelik stratejinin ve ihtiyaçların belirlenmesi, mevzuatın ve uygulama kapasitesinin oluşturulması,
7. Çiğ süt kalitesinin artırılmasına yönelik plan ve rehberlerin hazırlanması, işletmelerin modernizasyonu ve paydaşların bilinçlendirilmesi,
8. AB'de ihbarı mecburi hayvan hastalıkları için surveylans ve kontrol önlemleri ile müktesebatta öngörüldüğü gibi başlıca epizootik hastalıklar için acil eylem planlarının uygulanması,
9. Veteriner hizmetlerinin temeli oluşturulan hayvan hastalıkları ile mücadele, hayvanların tanımlanması ve kayıt altına alınması, hayvan hareketlerinin kontrolü ve hayvan refahına yönelik entegre

bir veteriner stratejisi oluşturulması ve gerekli bütçe ayrılarak uygulanmaya başlanması;

10. Trakya bölgesinin şap hastalığından arılık statüsünün korunması, bu statünün "aşılama yapılmayan ari bölge" düzeyine çıkartılması; hastalığın Anadolu'da kontrolü ve eradikasyonu amacıyla aşamalı olarak diğer bölgelerde hastalıktan ariliğin sağlanması ve tampon bölgeler oluşturulması için gerekli teknik, idari ve mali uygulanması,
11. AB müktesebatının gerekliliklerine paralel biçimde oluşturulan veteriner sınır kontrol noktalarının işlerlik kazandırılması için gerekli adımların atılması ve bu noktalarda AB ile uyumlu prosedürlerin uygulanması,
12. Hayvan refahı kuralları konusunda sektörün bilinçlendirilmesi, özellikle kesim anında hayvan refahına ilişkin AB ile uyumlu mevzuatın kabulü,
13. Gıda, yem denetim ve kontrol sisteminin geliştirilmesi, AB ile uyumlu denetim ve kontrol planlarının uygulanması,
14. Piyasa kontrolleri açısından yeterli sayıda eğitilmiş personelin istihdam edilmesi; kontrollere yönelik teknik imkânların geliştirilmesi,
15. Hijyen kurallarına uyumun sağlanması ve izlenebilirlik sisteminin temini bakımından sektörün bilinçlendirilmesi, eğitimi ve yönlendirilmesi,

gerekmektedir.

III. Bölüm

Faşlın Temel

Politika Alanları

III. FASLIN TEMEL POLİTİKA ALANLARI

A. Avrupa Birliği'nin Gıda Güvenliği Politikası

AB'nin Gıda Güvenliği Politikası'nın temel hedefi "tarladan sofraya/çiftlikten çatala" gıda güvenliğini temin ederek, insan hayatı ve sağlığının yüksek düzeyde korunmasıdır. Bu hedef aynı zamanda hayvan sağlığı ve refahı, bitki sağlığı ve çevrenin korunmasını da içerir.

Gıda ve yem mevzuatı; gıdanın üretimi, gıda ürünlerinin işlenmesi, paketlenmesi, etiketlenmesi, pazarlanması ve dağıtılmasına ilişkin prensip ve şartları ele alır. Aynı zamanda gıdaların üretiminde kullanılan katkı maddeleri, ekstraksiyon çözücülerini, aroma maddeleri, gıda ile temas eden madde ve malzemeler, gıda takviyeleri, bulaşanlar, yeni gıdalar, genetiği değiştirilmiş gıdalar, maden suları ve ışınlanmış gıdalar da bu kapsamda ele alınır.

1. Gıda ve Yemin Piyasaya Arzı

a. Konu İçeriği

AB Gıda Güvenliği Politikası'na uyumlu bir şekilde gıda ve yemin piyasaya arzının temini amacı ile oldukça detaylı kurallar oluşturulmuştur.

İşletmelerin uyması gereken hijyen kuralları: AB'de hijyen kuralları "hijyen paketi" adı verilen ve dört temel tüzükten oluşan mevzuat ile belirlenmektedir. HACCP (Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları) prensiplerini de içeren bu kurallar AB'de, çiftlikten tüketiciye satıldığı noktaya kadar tüm gıdaları kapsayan kapsamlı ve bütüncül bir politikayla ele alınmakta, yem dâhil olmak üzere gıda işletmecisinin birincil üretimden itibaren üretim, işleme ve dağıtımın tüm aşamalarını kapsamaktadır. Ancak kişisel kullanım amacı ile üretilen gıdalar, coğrafi kısıtları olan veya arza yönelik sıkıntıları bulunan gıda işletmeleri bu kuralların dışında bırakılmıştır.

Hayvansal gıda ve yem işletmeleri için özel kurallar: Hayvansal gıda ve yem üre-

ten işletmeler daha çok kontrol gerektiren ürünler ürettiklerinden, genel hijyen kurallarına ilave olarak özel hijyen kurallarına ve sağlık kurallarına da uymak zorundadır. Hayvansal gıda işleyen işletmeler ülkelerindeki yetkili otorite tarafından onaylanmış olmak zorundadır.

Resmi kontroller: Resmi kontroller, hayvan sağlığı ve hayvan refahı kuralları dâhil olmak üzere yem ve gıda mevzuatına uyumun doğrulanmasına yönelik olarak üye ülkelerin yetkili otoriteleri tarafından yapılan kontrollerdir.

Hayvansal gıdalara yönelik özel kontroller: Bu kontroller her bir sektöre (taze et, canlı çift kabuklu yumuşakçalar, balıkçılık ürünleri ile süt ve süt ürünleri) yönelik belirlenen spesifik kontrollere ilave olarak iyi hijyen uygulamaları ve HACCP ilkelerinin denetimini de içermektedir. Kontroller resmi veteriner tarafından yapılmakta olup, bazı sektörlerde resmi veterinerlere “yardımcı bir personel” de eşlik edebilmektedir.

Hayvansal yan ürünler: Hayvansal yan ürünlere yönelik kurallar; yetiştiricilikte kullanılmayacak olan sperma, ovum, embriyo dâhil, insanlar tarafından tüketimi amaçlanmayan hayvansal ürünler veya hayvanların bütün vücut veya parçaları ile artıkları olarak tanımlanmaktadır.

Hayvansal yan ürünlerine yönelik kurallar; bu ürünlerin toplanması, taşınması, depolanması, işlenmesi, muamele edilmesi ile kullanımı ya da imhası ve piyasaya arzını ve belli durumlarda bu ürünlerin ihracatını ve transit geçişlerini kapsamaktadır.

Kontrollerin finansmanı: Bu konudaki AB’de genel prensip resmi kontrollerden alınan ücretlerin resmi kontrollerin finansmanında kullanılmasıdır. Gerek bitki sağlığı gerekse hayvan sağlığı alanında yapılan kontrollerden alınacak asgari ücret AB düzeyinde belirlenmiştir. Üye devletler resmi kontrolleri yürütmek için ortaya çıkan

masraflara karşılık gıda ve yem işletmelerinden kontrol ücretleri almaktadırlar. Yetkili otorite aynı anda tek bir işletmede birden fazla resmi kontrol yürütürse bu kontroller tek bir faaliyet olarak ele alınmakta ve tek bir ücret tahsis edilmektedir.

Yemlere ilişkin özel hijyen kuralları: Yemin birincil üretim aşamasından piyasaya arzına kadar geçen sürede uyulması gereken özel hijyen kurallarını ve üçüncü ülkelerden gelen hayvan beslenmesine yönelik ürünlerin uyması gereken şartları kapsamaktadır. Tüm yem işletmecileri yem güvenliğini sağlamakla yükümlüdür. Yem işletmelerinin faaliyet gösterebilmesi için onay veya kayıt işleminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

b. Gıda ve Yemin Piyasaya Arzı Konusunda Türkiye’de Kaydedilen Gelişmeler

Türkiye’nin gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı politikasına uyum süreci açısından oldukça önemli olan 5996 sayılı “Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu” 13 Aralık 2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Fasal kapsamında yer alan mevzuata uyum, mevzuatı uygulama kapasitesi ve uygulama takvimine ilişkin bir strateji hazırlanmıştır. Gıda işletmelerinin sınıflandırılmasına yönelik olarak tüm illerde sınıflandırmadan sorumlu denetçilere kontrol listelerinin kullanımına ilişkin uygulamalı eğitimler verilmiştir. Hayvansal yan ürün işleme tesisleri dâhil, gıda işletmelerinin tamamı sınıflandırılmış ve AB müktesebatında yer alan kriterlere uyum durumu saptanmıştır. AB Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı mevzuatına uyuma ilişkin teknik yardım alınmış ve Bakanlık personeli eğitilerek uygulama kapasitesi güçlendirilmiştir. 5996 sayılı Kanun kapsamında yürürlüğe girmesi gereken AB gıda mevzuatı ile uyumlu ikincil mevzuat yayımlanmıştır. Gıda teknolojisi ve gıda güvenilirliği konuları bağlamında,

kontrol görevlileri, sanayi temsilcileri ve merkezi teşkilat personelinin teknik bilgisi artırılmış, denetçiler denetim ekipmanı açısından güçlendirilmiştir. TAİEX Bölgesel Eğitim Programı kapsamında Bakanlık taşra teşkilatında çalışan uzmanlara ve denetçilere AB gıda güvenliği mevzuatına ilişkin çok sayıda eğitim verilmiştir. AB ile uyumlu bir risk analizi sistemi oluşturulmasına yönelik teknik destek sağlanmıştır. Bakanlıkta bir risk değerlendirme birimi kurularak, gıda güvenliğinde AB perspektifinin uygulanması için çalışmaların yürütülmesine başlanmıştır. Gıda ve yem için hızlı alarm sistemi (RASFF) ile gıda güvenliğine ilişkin veri toplama amacıyla “Gıda Güvenliği Bilgi Sistemi” oluşturulmuş ve kullanıma geçilmiştir. Sektör spesifik hijyen kılavuzları hazırlık çalışmaları tamamlanmış, hazırlanan kılavuzların bir bölümü yayımlanmıştır. Gıda kontrol hizmetlerine yönelik kapasite güçlendirilmiş, Ulusal Gıda Referans Laboratuvarı inşa edilerek teçhiz edilmiş ve hizmete girmiş, gıda laboratuvarlarının kapasitesi geliştirilmiştir. Gıda güvenliğinde AB standartlarının benimsenmesiyle AB’ye ihracatın önü açılmıştır. AB yaklaşımları ile uyumlu gıda kontrol planlarının hazırlanması ve gıda güvenliği acil eylem planlarının oluşturulması çalışmaları başlatılmıştır. Vatandaşın güvenli gıdaya ve tükettiği gıda konusunda doğru bilgiye erişimi kolaylaşmıştır. Güvenli olmayan gıda üreten, taklit taşıyış yapan firmalar ifşa edilmektedir.

2. Gıda Güvenliği Kuralları

a. Konu İçeriği

Güvenli gıda tüketilebilmesi için nihai üründe bulunması gereken şartlar gıda güvenliği kuralları ile sağlanmaktadır.

Gıda ürünlerinin etiketlenmesi: Bu konudaki kurallar; nihai tüketicinin en doğru şekilde ürünün bileşimi, hazırlanması, üretici, depolama ve hazırlama metotları

gibi gerekli tüm bilgiyi almasını amaçlamaktadır.

Gıda katkı maddeleri: Belirli teknolojik işlevleri yerine getirmesi için bilinçli bir şekilde gıdalara eklenen tatlandırıcılar, renklendiriciler, vb. maddelerin kullanımına AB tarafından mevzuat çerçevesinde izin verilmektedir.

Ekstraksiyon çözücüleri: Hammaddelerin, gıda maddelerinin veya bu ürünlerin bileşenlerinin işlenmesi sırasındaki ekstraksiyonunda kullanılan teknik olarak uzaklaştırılması mümkün olmayan ekstraksiyon çözücülerinin kalıntıları bulunabilmektedir. AB’de hangi çözücülerin hangi seviyelerde kullanılacağına dair listeler oluşturulmuştur ve bu tür maddeleri üreten ve satan işyerleri gıda işletmesi statüsündedir.

Aroma maddeleri: Koku ve/veya tadı değiştirmek amacıyla gıdaya eklenen maddelerdir. AB düzeyinde oluşturulmuş mevzuat çerçevesinde kullanımına izin verilmektedir.

Gıda ile temas eden madde ve malzemeler: Bunlara yönelik olarak AB’de yer alan düzenleme temelde üç amaç gütmektedir; gıda güvenliği, tüketici sağlığını korumak ve ticarete yönelik teknik bariyerleri kaldırmak. Gıda ile temas eden madde ve malzemelere ve kullanımına ilişkin ayrıntılı kurallar bulunmaktadır.

Gıda takviyeleri: Normal tüketimi destekleme amacı güden ve besinsel ya da fizyolojik etkisi olan gıda maddeleri ya da diğer maddeleri ifade etmektedir. AB mevzuatında yer almayan vitamin ve mineralleri içeren ürünlerin ticareti yasaktır.

Özel beslenme amaçlı gıdalar: Hastalık, rahatsızlık, veya tıbbi nedenlerle beslenme bozukluğu olan kişilerin beslenme gereksinimlerini karşılamak amacıyla hazırlanan ve tıbbi gözetim altında kullanılır.

ması gereken, genetiği değiştirilmiş organizmalardan elde edilen madde/maddeleri içermeyen, enteral beslenme ürünleri dâhil özel tıbbi amaçlı diyet gıdalar ile tıbbi amaçlı bebek mamaları gibi ürünleri kapsar. AB mevzuatında bu tür gıdalarda bulunması gereken asgari ve azami vitamin ve mineral değerlerine ilişkin düzenleme mevcuttur.

Hızlı dondurulmuş gıda maddeleri: Hızlı dondurma sürecine maruz kalan termal stabilizasyondan sonra -18 C°'de tutulan gıdaları ifade etmektedir. Bu işlem sırasında ve sonrasında uyulacak kurallar AB genelinde belirlenmiştir.

Gıdalarda bulaşanlar: İstenmeyen kârlıntı içeren hiçbir gıda ürünü piyasaya arz edilemez. Bulaşanlar evresel bulaşma ve yapısında gelişme ya da üretim sonrası gıdaya yönelik işlem nedeniyle gıdalarda bulunurlar ve halk sağlığı için tehlike oluştururlar. ye devlet böyle bir şüphe durumunda gerekli önlemleri alır ve diğer ye devletleri ve Komisyon'u bilgilendirir. Özellikle ocuklar ya da alerjisi olan insanlar gibi hassas gruplara yönelik olarak yüksek düzeyde halk sağlığının sağlanması açısından AB'de belirli bulaşanlara ilişkin olarak azami düzeyler belirlenmiştir. Bulaşanlara rnek olarak; nitratlar, aflatoksin, patulin, kadmiyum, civa, diyoksin vb. verilebilir. Çocuklar ve bebeklere yönelik gıdalardaki bulaşan seviyeleri için ayrı tüzükle düzenleme yapılmıştır.

Genetiği değiştirilmiş organizmalar-GDO: GDO içeren gıdaların ve yemlerin piyasaya arzı özel izin prosedürüne tabidir. GDO'lu gıda ve yemler tüketicinin bilinçli bir seçim yapması açısından "Genetik olarak değiştirilmiş" ya da "...GDO'lu üründen üretilmiştir" ibaresi bileşenin %0,9'luk eşik değeri geçmesi halinde üzerinde yer alacak şekilde etiketlenmelidir ve izlenebilirliğe ilişkin standartlara uyulmalıdır. řu anda AB mevzuatı uyarınca, belli bir kulla-

nıma yönelik olarak gen bazında risk değerlendirilmesi EFSA (Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi) tarafından yapılmakta ve her bir gen için Avrupa Komisyonu tarafından karar yayımlanmaktadır. Ancak AB mevzuatı uyarınca onaylanan genler konusunda, üye devletler korunma tedbiri olarak, bu ürünlerin ekimini yasaklayabilmekte veya kısıtlayabilmektedir.

Yeni gıdalar: 1997'den önce toplulukta belli bir dereceye kadar insan tüketimine yönelik olarak kullanılmayan gıdaları kapsamaktadır. İnsan sağlığının en yüksek derecede korunması açısından bu gıdalar piyasaya sunulmadan önce güvenlik değerlendirmesinden geçmek zorundadır. Sadece insan tüketimi için güvenli olan yeni gıdalara izin verilmektedir.

Işınlama: AB'de ışınlama tekniğinin kullanılmasına, sadece makul bir teknolojik sebep olması, hiçbir sağlık tehlikesi oluşturmaması, tüketicilere yararlı olması gibi durumlarda izin verilir. Işınlanan gıdalar ya da ışınlanmış gıda içeren ürünler özel logo veya ifadelerle etiketlenmelidir. Işınlama sadece üye devletlerdeki veya üçüncü ülkelerdeki onaylanmış tesislerde gerçekleştirilebilmekte, buraların dışında üretilen ışınlanmış ürünler serbest dolaşıma girmemektedir.

Minerali sular: AB'de uygulama bu suların piyasaya arzı, etiketlenmesi, yoğunluk limitleri ve bu suların ozonla zenginleştirilmiş havayla işlenmesine yönelik kuralardan oluşmaktadır. Bu tür sular; AB üye devletlerin ya da Avrupa Ekonomik Alanı devletlerinin yetkili otoriteleri tarafından verilen izin prosedürüne tabidir.

b. Gıda Güvenliği Kuralları Konusunda Türkiye'de Kaydedilen Gelişmeler

Gıda güvenliği kurallarına ilişkin düzenlemelerin de ele alındığı 12 No'lu Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası altında yapılan çalışmalar neti-

cesinde, “5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu’nun” 2010 yılında kabulü sonrasında, bugüne kadar yaklaşık 200 ikincil düzenleme gerçekleştirilmiştir. Bu düzenlemelerin 95 tanesi ilgili oldukları AB mevzuatına paralel olarak hazırlanmıştır. Diğer ikincil düzenlemelerin büyük kısmı ise AB müktesebatının uygulanabilmesi için gerekli olan idari yapılar ve kontrol, denetim mekanizmalarının oluşturulmasına yönelik AB mevzuatında üye devletlerin ulusal düzenlemelerine bırakılan alanlara ilişkindir. Yürürlüğe girmiş olan ikincil düzenlemelerin büyük bir kısmı, “gıda güvenliği kurallarının” uyumlaştırılması amacıyla yayımlanmıştır. Ayrıca TAİEX mekanizması ve Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) vasıtasıyla konuya ilişkin eğitimler alınmaktadır.

3. Yemlere İlişkin Özel Kurallar

a. Konu İçeriği

Her ne kadar yemler, gıdalar ile birlikte bütüncül bir yaklaşımla ele alınsa da gıdadan farklı ele alınması gereken hususlar da bulunmaktadır.

Yem katkı maddeleri: Hayvan yemlerinde kullanılacak olan bu maddelerin kullanım yetkisi ve piyasaya arzı için Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi’nden olumlu görüş alınmak zorundadır. Katkı maddeleri listesi halka açıktır ve bu maddeler açık ve silinemez bir şekilde etiketlenmelidir.

Karma yemler: Katkı maddesi de içerebilen, yem maddelerinin karışımından oluşmaktadır. İnsan ve hayvan sağlığı ile çevreye herhangi bir zarar vermemeleri düzenlemeler ile güvence altına alınmaktadır.

Yemlerde istenmeyen maddeler: İstenmeyen madde patojenik ajanlar dışında hayvan beslenmesine yönelik ürünlerin içinde ve/veya üstünde bulunan hayvan

veya insan sağlığına ya da çevreye yönelik potansiyel bir tehdit oluşturan ya da canlı hayvan üretimini olumsuz biçimde etkileyecek herhangi bir madde ya da üründür. Bu maddelere ilişkin direktifle, istenmeyen maddelerin hayvan yemlerinde bulunabilecekleri limit değerler belirlenmiş ve listeler oluşturulmuştur.

Özel amaçlı yemler: Metabolik sorunları olan bazı evcil hayvanların özel ihtiyaçlarını karşılamak üzere üretilmiş yemlerdir. AB mevzuatında yer alan belirli etiketleme koşullarını ve diğer ilgili koşulları karşıladığında piyasaya arz edilmektedir.

Hayvan beslenmesinde kullanılan bazı ürünler: Doğrudan veya dolaylı olarak protein kaynağı olan yem maddelerine ilişkin olarak bazı özel kurallar uygulanmaktadır. AB’de özellikle hayvanların beslenmesinde biyoproteinlerin ve listelerde yer alan diğer proteinlerin kullanımının iznine ilişkin bir düzenleme mevcuttur.

İlaçlı yem: AB’de ilaçlı yemler ancak yürürlükteki topluluk mevzuatına uygun bir şekilde etiketlenmiş ve kapalı paketler halinde olursa piyasaya arz edilir ve bu yemler büyükbaş yetiştiren çiftçilere, sadece belli özel şartlara tabi olan veterinerlerden alınmış reçeteye verilebilir.

b. Yemlere İlişkin Özel Kurallar Konusunda Türkiye’de Kaydedilen Gelişmeler

AB müktesebatına uyum kapsamında Türkiye bu başlık altında yer alan AB mevzuatının önemli bir bölümünü ulusal mevzuata aktarmıştır.

4. Veterinerlik Politikası

a. Konu İçeriği

AB’nin hayvan sağlığı alanındaki politikası gıda güvenliğinin, gıda zincirin tümünde sağlanması ve “çitlikten çatala gıda güvenliği” ilkesinin hayata geçirilmesi baki-

mından hayati öneme haizdir. Tek pazar çerçevesinde üye devletler arasında sınır kontrolleri olmadığından, veterinerlik alanındaki mevzuatın büyük bir bölümü üye devletler arasındaki canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin ticaretine yönelik konuları düzenlemektedir. İthal edilecek canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin taşınması gereken sağlık koşulları ve sınırlarda yürütülen kontroller de bu kapsamda düzenlenmektedir.

Öte yandan hayvan hastalıkları ile etkin mücadele ve hayvan hastalıklarının eradikasyonu, hayvan hastalıklarının bildirim, hayvanların küpelenecek kayıt altına alınması ve hayvanların bakılması, taşınması ve kesimi sırasında refahının sağlanması da veterinerlik alanında ele alınan diğer önemli konulardır.

İç pazar kontrol sistemleri: Malların serbest dolaşımı ilkesi çerçevesinde üye devletler arasında ticaretin kolaylaştırılmasını hedeflemektedir. Sistem canlı hayvan ve hayvansal ürünlerde, menşe ülke yetkili otoritesi, malın geldiği çiftliğin ya da işletmenin Birlik kurallarına uygun olarak tanımlandığını ve düzenli bir şekilde resmi veteriner kontrolünden geçtiğini, canlı hayvanların hastalıklar nedeniyle kısıtlama getirilen çiftlik menşeli olmadığını, nakliye sırasında gerekli sağlık sertifikalarını bulundurduğunu garanti eder. Varış ülkesi sevkiyat üzerinde kendi ülkesinde yürütülen kontrollere eş değer kontroller yürütür. Ancak, gerekli görülürse ya da şüphe uyandıracak herhangi bir durum tespit edilirse ticarete engel oluşturmayacak şekilde ek kontroller yapabilir Komisyon, Üye Devletlerin yetkili otoriteleri arasında hızlı ve kolay bir bilgi paylaşım sistemi temin etmek üzere TRACES (Trade Control and Expert System) adı verilen bir iletişim ağı kurmuştur.

İthalat kontrol sistemleri: Avrupa Komisyonu tarafından üçüncü ülkelerde ve

işletmelerde yapılan incelemeler sonucunda Birlik kurallarına eşdeğer koşullarının uygulandığı doğrulandıktan sonra, AB'ye canlı hayvan ve hayvansal ürün ihracatı yapabilecek üçüncü ülkeler ve işletmeler belirlenir ve listelenir. Topluluğa canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin ithalatında, mallar sadece Sınır Kontrol Noktalarından giriş yapabilir. Sınır Kontrol Noktalarının listeleri ve yetki alanları Komisyon tarafından güncel olarak duyurulur. Bu noktalarda, mallar resmi veteriner kontrolüne tabi tutulur ve Birlik kurallarına uygun olduğu tespit edildiğinde iç pazara sunulur.

Hayvanların kimliklendirilmesi ve tanımlanması ile hareketlerinin kaydı:

Sığır, koyun, keçi, at ve domuz cinsi hayvanlar için ayrıntılı bir şekilde düzenlenen hayvanların kimliklendirilmesi ve tanımlanması ile hareketlerinin kaydı sistemleri, temel olarak gıda güvenliği sağlamak, insan ve hayvan sağlığını korumak, "çiftlikten çatala" bakış açısı doğrultusunda izlenebilirliği ve şeffaflığı temin etmek üzere kurulmuştur.

Hayvan hastalıkları kontrol tedbirleri:

Sığırların Süngerimsi Beyin Hastalığı (deli dana, Bovine Spongiform Encephalopathy-BSE), Şap Hastalığı, Kuş Gribi (avianinfluenza), Yalancı Tavuk Vebası (Newcastle) gibi hastalıklara karşı mücadele ve eradikasyonunda alınması gereken önlemleri ve hayvan hastalıklarının ihbarına ilişkin kuralları ele alan mevzuat, gıda güvenliğini, insan ve hayvan sağlığını korumak amacıyla oluşturulmuştur. Üye devletlerin yetkili otoriteleri bu konuda alınması gereken tedbirleri almakla yükümlüdür.

Canlı hayvan, yumurta, sperma ve embriyonun Birlik içi ticareti:

Bu ürünlerin taşınması gereken sağlık şartlarını düzenlemekte olup, hayvan pazarları, hayvan nakliye araçları, Tuberkuloz, Brusella, Löykoz gibi hastalıklardan arı çiftlik ve bölge oluşturulmasına yönelik kuralları

belirler. Ayrıca hayvanat bahçesi hayvanlarının, kuşların, devegillerin, arıların, kedi ve köpek gibi evcil hayvanların ticaretine yönelik kuralları da içermektedir.

Evcil hayvanların ticari olmayan hareketleri: Kuduz gibi hastalıkların yayılmasını önlemek adına bu konudaki AB mevzuatı, ticari nitelikte olmayan bazı pet hayvanlarının sınır ötesi hareketlerinde sağlık şartlarını ve kontrol kurallarını belirlemektedir. Söz konusu mevzuat, hayvanların tanımlama sisteminin olması, kuduz ve kuduz haricinde belirli hastalıklara karşı aşılması gibi önlemleri düzenlemektedir.

Yasaklı maddeler ve kalıntıların kontrolü: Tüketici sağlığını korumak ve hayvansal ürünlerin kalitesini artırmak adına stilben, stilben türevleri, bunların tuzu ve esteri gibi maddelerin ette kullanılmasını ve gıda üreten hayvanlara progesteron, testosteron, melengestrol asetat gibi hormonların verilmesini yasaklayan mevzuatta, aynı zamanda bu maddelere ilişkin kontroller ile izlemeye yönelik kurallar ele alınmaktadır.

Canlı hayvanlar ve hayvansal ürünlerin ithalat koşulları: Birlik topraklarına canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin ithalatında, ihracatçı ülke ve işletmenin en az AB mevzuatına uygun koşulları karşılaması gerekmektedir. İthal edilecek mallar sınır kontrol noktalarındaki resmi veteriner hekim tarafından kontrole tabi tutulmadan Birlik topraklarında serbest dolaşıma girmez. Ayrıca mevzuatta, hayvan ve insan sağlığına yönelik bir tehdit tespit edildiği durumlarda alınması gereken önlemler de ortaya konmuştur.

Hayvan refahı: Çiftlik hayvanlarına yönelik olarak refah, üç temel başlık altında ele alınmıştır. “Çiftlikte bakım” esnasında ve “nakil” esnasında beslenme, dinlenme gibi ihtiyaçlarını karşılayacakları fiziki şartla-

ra ilişkin standartlar ortaya konmaktadır. “Kesimhanelerdeki hayvan refahı” kurallarında ise hayvanların mümkün olduğunca düşük acı ve stres altında kesilmelerini temin edecek düzenlemeler bulunmaktadır.

Zootekni: Islah programlarını ve genetik kaynakların korunmasını göz önünde bulundurarak besi hayvanlarının ve genetik materyalin serbest ticaretini hedeflemektedir. Safkan hayvanların yetiştirilmesinde ve bunların ticaretini engelleyen diğer standartlarda yeknesak bir uygulama ortaya koyarak; Birlik içi ticareti ve hayvansal üretim sürecinde verimliliği artırmak adına, safkan hayvanların ve bunların yumurta, sperma ve embriyolarının ticaretine ilişkin bir takım standartlar geliştirilmiştir.

Veteriner hizmetleri ile ilgili harcamalar: Üye devletlerin, insan ve hayvan sağlığının korunmasına yönelik olarak bazı hastalıkların mücadelesi ve eradikasyonu kapsamında hayvanların aşılınması, itlaf edilmesi, insan sağlığına uygun olmayan ürünlerin imha edilmesi gibi önlemler sonucunda ortaya çıkan maliyetin bir kısmı ya da tamamı Birlik tarafından karşılanmaktadır.

b. Veteriner Politikası Alanında Türkiye’de Kaydedilen Gelişmeler

Türkiye veteriner politikası altındaki AB mevzuatında önemli gelişmeler kaydetmiştir. Önemli hayvan hastalıklarından olan şap hastalığı ile mücadele konusunda sağlanan en önemli gelişme Trakya bölgesinde hastalığın kontrol altına alınmasıdır. Ayrıca bu konuda AB müktesebatı ile paralel olarak hazırlanan “Şap Hastalığının Kontrolüne İlişkin Yönetmelik” yürürlüğe girmiştir. Şap, Koyun ve Keçi Vebası ve Yalancı Tavuk Vebası Hastalığı Acil Eylem Planları yayınlanmıştır. Hayvan hareketlerinin izlenmesi konusunda büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar için gerekli olan yasal düzenlemeler Resmi Gazete’de ya-

yımlanarak yürürlüğe girmiştir. Veteriner Politikası konusundaki AB'ye uyum yol haritamıza ışık tutacak olan "Veteriner Strateji Belgesi" hazırlıkları AB fonları desteğiyle 2014 yılında başlatılmıştır. 2002 yılından bu yana birçoğu AB mali işbirliği kapsamında finanse edilenler olmak üzere çok sayıda proje ile şap, kuş gribi, kuduz ve koyun-keçi vebası hastalıkları ile mücadele çalışmaları desteklenmiş ve bu konudaki kurumsal kapasite (laboratuvar dahil) güçlendirilmiştir. Hayvan hastalıkları ile mücadele konusunda kamuoyunun bilinçlendirilmesi ve toplumsal desteğin sağlanması amacıyla bilgilendirme kampanyaları hazırlanmış ve uygulanmıştır. AB mevzuatında tanımlanan koşulları karşılayan 6 adet Veteriner Sınır Kontrol Noktası inşa edilmiş, ithalat prosedürleri konusunda kılavuzlar oluşturulmuş, merkez ve taşra personeli eğitilmiştir.

5. Bitki Sağlığı Politikası

a. Konu İçeriği

Bitki sağlığı, bitki ve bitkisel kökenli ürünlere zarar veren organizmaların kontrolü, iç ve dış karantina tedbirleri, zirai mücadele ilaçları, bitkisel kökenli ürünlerde zirai mücadele ilaçları kalıntıları, tohum ve fide kalitesi ve bu ürünlerin pazarlanmasına ilişkin kurallar, AB'nin bitki sağlığı alanındaki politikasının temelini oluşturmaktadır.

Bitki Sağlığı - Zararlı Organizmalar:

AB'de olan ve olmayan zararlı organizmalar için listeler ayrı ayrı düzenlenmiştir. AB'de olmayan zararlı organizmaların bitkisel ürünlerin ithalatı vb. yollarla AB'ye girişi yasaktır. Bu bağlamda, bitki ve bitkisel ürünlerin ithalatına ilişkin ayrıntılı kurallar belirlenmiştir. Ayrıca zararlı organizma riski nedeniyle bazı ülkelere bazı ürünlerin ithalatı yasaklanmıştır.

Bitki koruma ürünleri (zirai mücadele ilaçları):

AB'de bitki koruma ürünlerinin

piyasaya arzı için öncelikle ruhsatlandırılması gerekmektedir. Ruhsatlandırma için ürünler içinde kullanılan etken maddelerin, bu konuda oluşturulan listelerde bulunması zorunludur. Bu listelerde bulunmayan etken maddeleri içeren ilaçların piyasaya arzı yasaktır. Ancak çok acil ve başka çarenin olmadığı durumlarda, kısa süreli olarak bunların kullanımına izin verilebilmektedir.

Zirai mücadele ilacı kalıntıları (bitki koruma ürünleri kalıntıları): İnsan sağlığının korunması açısından, zirai mücadele ilaçlarının azami kalıntı seviyeleri (MRL) AB mevzuatında belirlenmiştir. Bu konuda üye devletler, AB nezdinde belirlenen ortak ilkeler çerçevesinde faaliyet gösterirler.

Tohum kalitesi ve çoğaltım materyalleri: Dikim amacıyla kullanılacak tohumlar ve fide, fidan gibi çoğaltım materyallerinin belirli standartlarda pazarlanmasını sağlamak amacıyla düzenlenmiştir. Kapsamda hububat, şeker pancarı, yem bitkileri, yağlı ve lifli bitki, sebze, patates tohumlukları ile sebze fideleri, meyve ve asma fidanları ile orman çoğaltım materyalleri yer almaktadır. Mevzuat bu ürünlerin sertifikasyona tabi tutulmasını zorunlu kılmaktadır. Sertifika için tohum veya materyalin AB ortak bitki çeşidi kataloğunda yer alması, bunun içinde belli özellikleri taşıması gerekmektedir.

Bitki Çeşidi Hakları (Birlik düzeyinde koruma): Yeni bulunan bitki çeşitlerine ilişkin olarak AB bütününde bir nevi patent koruması sağlanmasını hedeflemektedir. Koruma hakkının verilmesine yönelik başvurular Topluluk Bitki Çeşidi Hakkı Ofisine yapılmaktadır. Yeni bitki çeşitlerinin kontrolü ve laboratuvar testleri OECD ve ISTA standartlarına göre yapılır. Çeşidin kullanımı konusunda, çeşidi geliştiren veya bulanlar inhisarı hakka sahiptir. Bunları kullanmak isteyenler, hak sahibine ücret ödemek zorundadır. Küçük çiftçiler için (92 ton hububat yetiştirmek için gereken ara-

ziden daha küçük araziyi işleyen çiftçiler) ücret ödeme zorunluluğu yoktur.

b. Bitki Sağlığı Politikası Konusunda Türkiye’de Kaydedilen Gelişmeler

Bitki sağlığı alanındaki AB müktesebatının önemli bir bölümü ulusal mevzuata aktarılmıştır. İlaveten ithalat kontrolleri konusunda denetim kılavuzları oluşturulmuş, karantina laboratuvarları ile patates laboratuvarları ekipman açısından geliştirilmiş, başta eğitimciler olmak üzere inspektörler ve diğer personel kontroller ile teşhis ve izleme konusunda eğitilmiştir. Bitki koruma ürünleri alanında kalite kontrollerini yapan laboratuvarlar ile kalıntı kontrolü yapan bazı laboratuvarlar ekipman açısından güçlendirilmiş, laboratuvar çalışanları ile ruhsat başvuru dosyalarını inceleyenler eğitilmiştir. AB tohum mevzuatına uyuma yönelik adımlar atılmış ve uygulama kapasitesi personelin eğitimi ve test laboratuvarlarının güçlendirilmesi/seraların kurulması yoluyla geliştirilmiştir. Bitki pasaportu sistemi kurulmuş, sistemin uygulanması konusunda personel eğitilmiştir.

IV. Bölüm

**Fasıl Kapsamında
Gerçekleştirilen
ve Devam Eden
Projeler**

IV. FASIL KAPSAMINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN VE DEVAM EDEN PROJELER

Fasıl kapsamında günümüze kadar tamamlanan 11 projenin toplam bütçesi 188.503.300 Avrodur.

1. 2002 yılı programlamasında yer alan **“Türkiye’nin Avrupa Birliği Veteriner Müktesebatına Uyumu için Destek Projesi”** kapsamında “Veteriner Bilgi Sistemi” kurulmuş ve idari kapasite bilgisayar donanımı açısından güçlendirilmiş ve Veteriner Sınır Kontrol Noktası (SKN) Mastır Planı ile SKN Kılavuzu hazırlanmış, İstanbul Sabiha Gökçen havalimanında canlı hayvanlar ve hayvansal ürünlerin ithalat kontrolünden sorumlu SKN inşa edilmiştir. (Bütçe:17.044.000 Avro)
2. 2002 yılı programlamasında yer alan **“Türkiye’nin Avrupa Birliği Bitki Sağlığı Müktesebatına Uyumu için Destek Projesi”** kapsamında zararlı organizmalarla ilgili ithalat kontrollerinde görevli inspektörler eğitilerek, ilgili AB mevzuatına uygun biçimde denetim yapabilecek hale getirilmiş, bazı laboratuvarlar AB standartlarında teşhis ve izleme yapabilir hale getirilmiş, bitki koruma ürünleri ile ilgili olarak ise gerekli eğitim ve bazı laboratuvarın AB standartlarında ekipmana kavuşmaları sağlanmıştır. (Bütçe:5.313.000 Avro)
3. 2004 yılı programlamasında yer alan **“Türkiye’nin Gıda Güvenliği ve Kontrol Sisteminin Yeniden Yapılandırılması ve Güçlendirilmesi Projesi”** kapsamında AB gıda mevzuatına uyumlu çerçeve kanun taslağı hazırlanmış, değişik sektörlerde uygulamaya yönelik iyi hijyen uygulama rehberi taslakları hazırlanmış, gıda teknolojisi ve gıda güvenilirliği konuları bağlamında, gıda denetçileri, sanayi temsilcileri ve merkezi teşkilat personelinin teknik bilgisi artırılmış, RASFF sistemi kurulmuş ve işler hale getirilmiş, Ulusal Gıda Referans Laboratuvarının kurulması ile ilgili olarak hazırlık çalışmaları yapılmıştır. (Bütçe:5.313.000 Avro)
4. 2005 yılı programlamasında yer alan **“Ulusal Gıda Referans Laboratuvarının Kurulması Projesi”** kapsamında Ulusal Gıda Referans Laboratuvarı olarak faaliyette bulunmak üzere, uygun şartlarda bir hizmet binası inşa edilmiş ve gerekli ekipmanla donatılmıştır. (Bütçe: 6.399.000 Avro)

5. 2005 yılı programlamasında yer alan **“Türkiye’de Kuduz Hastalığının Kontrolünün Güçlendirilmesi Projesi”** kapsamında “Hayvanlarda Kuduz Kontrolü Stratejisi” hazırlanmış ve Ankara, İstanbul ve İzmir’de 3 adet bakım ünitesi (barınak) kurulmuştur. (Bütçe: 11.844.500 Avro)
6. 2005 yılı programlamasında yer alan **“Veterinerlik Sınır Kontrol Noktalarının Kurulması Projesi”** kapsamında İzmir ve Mersin’de deniz, Hatay-Cilvegözü, Şırnak- Habur ve Artvin-Sarp’da kara veteriner sınır kontrol noktaları inşa ve teçhiz edilmiştir. (Bütçe: 13.250.000 Avro)
7. 2006 yılı programlamasında yer alan **“Kuş Gribi Hazırlık ve Mücadele Projesi”** kapsamında kuş gribi ile mücadelede etkinliği artırabilmek amacıyla riskli bölgelerde hastalığa karşı gerçek zamanlı tatbikatlar yapılmıştır. (Bütçe: 10.400.000 Avro)
8. 2006 yılı programlamasında yer alan **“Türkiye’de Şap Hastalığının Kontrol Altına Alınması Projesi”** kapsamında alınan aşılarla, büyükbaş hayvanlar ülke genelinde yılda 2, küçükbaş hayvanlar ise seçilen bölgelerde yılda bir kez aşılanmış, Trakya Bölgesinin “Aşılama yapılan Şap hastalığından arı bölge” olarak tanınması için Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatı (OIE)’na sunulmak üzere başvuru dosyası hazırlanmış, Mayıs 2010 tarihinde OIE tarafından aşılanma statüsü kabul edilmiştir. (Bütçe: 65.437.800 Avro)
9. 2006 yılı programlamasında yer alan **“Türkiye’de Tohum Sektörünün Geliştirilmesi ve AB’ye Uyum Projesi”** kapsamında Ankara ve Çayırova (Kocaeli)’nde bazı testleri gerçekleştirmek üzere sera inşa edilmiştir. (Bütçe: 2.335.000 Avro)
10. 2006 yılı programlamasında yer alan **“Bitki Pasaportu Sistemi ve Operatörlerin Kayıt Altına Alınması Projesi”** kapsamında operatörlerin kayıt altına alınması amacıyla işletim sistemi tamamlanmış, sistem, ilgili Yönetmeliğin Ek-1’inde listelenmiş bitki, bitkisel ürün ve diğer maddeler için işler hale gelmiştir. (Bütçe: 1.140.000 Avro)
11. 2008 yılı programlamasında yer alan **“Koyun ve Keçilerin Küpelenmesi ve Aşılanması Projesi”** kapsamında, 65 milyon adet koyun ve keçi kü-

pesi ile 90 milyon doz koyun-keçi vebası aşısının satın alınmıştır. Tamamlanan proje ile veri tabanı geliştirilmiş, aşılama ve bilgilendirme kampanyaları yoluyla koyun ve keçilerin kimliklendirilmesi ve hareketlerinin kaydı sistemi kurulmuş ve koyun-keçi vebası hastalığının kontrol altına alınmıştır.(Bütçe: 44.600.000 Avro)

Fasıl kapsamında hazırlıkları, ihaleleri ve uygulamaları devam eden 4 projenin toplam bütçesi 49.319.360 Avrodur. Projelere ilişkin bilgiler aşağıda bulunmaktadır:

1. 2010 yılı programlamasında yer alan **“Yaban Hayatında Kuduz Hastalığının Kontrolü Projesi”** kapsamında ağızdan aşılama amacıyla kullanılacak 4,536,000 doz aşı tedarik edilecektir. İhale süreci devam eden proje ile söz konusu aşılardan (aşılı yemlerin) doğaya bırakılması yoluyla Ege Bölgesinde belirlenmiş alanlarda yaban hayatında görülen kuduz enfeksiyonlarına karşı bağışıklığın artırılması ve kuduz vaka sayısının düşürülmesi hedeflenmektedir. (Bütçe: 2.200.000 Avro)
2. 2010 yılı programlamasında yer alan **“Türkiye’de Şap Hastalığının Kontrolü ve Eradikasyonu (II. Aşama) Projesi”** kapsamında 2012 yılında küçükbaş hayvanlara yönelik yaklaşık 700.000 büyükbaş hayvanlara yönelik ise yaklaşık 900.000 doz aşı tedarik edilmiştir. Halen sürmekte olan proje ile aşılama kampanyalarında kullanılacak aşının yanı sıra, sero-survey lans ekipmanının alınması yoluyla Trakya bölgesinin şap hastalığından arılık statüsünün korunması, Trakya’nın aşılama yapılmadan ari bölge olarak tanınması amaçlanmaktadır. (Bütçe: 8.276.000 Avro)
3. 2012 yılı programlamasında yer alan **“Koyun ve Keçi Türü Hayvanların Elektronik Kimliklendirmesi Projesi”** kapsamında AB gerekliliklerine paralel olarak koyun keçi türü hayvanların hareketlerini izleme ve hayvan hastalıklarıyla mücadele amacıyla elektronik tanımlama ve kayıt sisteminin oluşturulması amaçlanmaktadır. (Bütçe: 34.100.000 Avro)
4. 2013 yılı programlamasında yer alan Tarım ve Kırsal Kalkınma Sektör Fişi kapsamında hayata geçirilecek projelerden biri olan **“Resmi Kontroller, Risk İletişimi ve Risk Değerlendirmesi, Hayvan Refahı, Zoonozlar ve Hayvansal Yan Ürün Yönetimine İlişkin Kapasite Oluşturma Projesi”** ile bahse konu hususlarda Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’nın idari kapasitesi geliştirilecektir. (Bütçe: 4.743.360 Avro)

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI

REPUBLIC OF TURKEY
MINISTRY FOR EU AFFAIRS

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI

Mustafa Kemal Mahallesi

2082. Cad. No:4 06800 Bilkent / ANKARA

Tel : 0312 218 13 00

Faks : 0312 218 14 64

www.ab.gov.tr